

PROCESUL DE URBANIZARE ȘI DEZVOLTARE SOCIAL-ECONOMICĂ ÎN JUDEȚUL IALOMIȚA

Nicolae Soare
(Slobozia — Ialomița)

(absolvent al Cursului postuniversitar de sociologie cu frecvență)

1. În concepția partidului și statului nostru, urbanizarea și sistematizarea teritoriului și localităților reprezintă obiective fundamentale, constituind o parte componentă a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră. Fiind indisolubil legate de dezvoltarea economico-socială, de progresul general al țării, aceste procese creează condiții pentru repartizarea echilibrată a forțelor de producție pe întreg cuprinsul patriei, pentru dezvoltarea armonioasă a diferitelor zone și localități, pentru organizarea științifică și rațională a întregii activități economice și sociale în profil teritorial. Pornind de la condițiile specifice de dezvoltare a țării noastre și având în vedere cerințele progresului economico-social al tuturor zonelor, procesele de urbanizare și sistematizare s-au realizat într-o strinsă interdependență cu industrializarea și repartizarea rațională a forțelor de producție în teritoriu, pe baza planului național unic de dezvoltare economico-socială. În această direcție, o trăsătură de bază a concepției partidului nostru o constituie legătura organică ce s-a stabilit, în cadrul planului național unic, între dezvoltarea unităților administrativ-teritoriale și ansamblul economiei naționale, prin considerarea complexității tuturor factorilor economici și sociali cu influențe imediate și de perspectivă.

În cadrul amplului proces de dezvoltare social-economică, astfel, ca parte componentă a acestuia, a avut loc dezvoltarea urbană, creșterea populației și a numărului de centre urbane, îmbunătățirea dotărilor edilitar-gospodărești, crearea unor centre puternice muncitorești și creșterea efectivului clasei muncitoare — clasă conducătoare în cadrul societății noastre. În acest proces au fost cuprinse, de asemenea, localitățile rurale din țara noastră care au căpătat o nouă înfățișare. Crearea consiliilor unice agroindustriale și cooperatiste asigură multiple perspective acestor așezări, circa 300—350 dintre ele urmând să devină, în viitor, centre polarizatoare, orașe cu profil agroindustrial care vor avea un rol deosebit în realizarea unei structuri echilibrate și în folosirea rațională a surselor de materii prime și forță de muncă.

Pornind de la importanța proceselor de urbanizare și dezvoltare social-economică în profil teritorial, în raport cu perfecționarea altor procese sociale și dat fiind specificul lor în cadrul diferitelor județe ale țării, în 1979—1980 am întreprins un studiu sociologic la nivelul județului Ialomița, pentru a vedea în ce măsură această zonă se integrează armonios efortului actual de modernizare și extindere a urbanizării în țara noastră.

2. Scopul investigației noastre l-a constituit identificarea principalilor factori economici, sociali și politici care influențează procesul de urbanizare și dezvoltarea social-economică a județului și, pe această bază, analiza celor mai importante probleme din teritoriu.

În legătură cu metodologia de cercetare, am utilizat în cea mai mare măsură analiza diagnostică, încercând pe cât a fost posibil, clasificarea informațiilor statistice existente la nivel național și județean într-un sistem complex de indicatori economici și sociali care înglobează ansamblul dimensiunilor realității sociale. Dealtfel, trebuie menționat faptul că, în ultima perioadă, în literatura de specialitate din țara noastră s-au emis o serie de principii teoretice și metodologice referitoare la analiza dezvoltării în profil teritorial¹, rezultatele validând importanța abordării

¹ Menționăm, în acest sens, rezultatele obținute, ca urmare a utilizării analizei taxonomice și tipologice, de către Laboratorul de sociologie al I.P.C.T. (vezi Dorel Abraham, *Indicatorii dezvoltării social-economice a județelor : o analiză tipologică*, în „Viitorul social”, 4, 1979), studiile desfășurate de I. Capanu și colab. (vezi *Principii teoretice și metodologice referitoare la analiza dezvoltării în profil teritorial a economiei naționale*, în „Revista economică”, 5, 1980), analizele lui Gheorghe Serban (*Considerații privind dezvoltarea județelor R.S.R. în perioada 1967—1977*, în „Revista de statistică”, 8, 1979), Vi. Trebici (*Populația României și creșterea economică*, București, Edit. politică, 1971) etc.

zonale prin folosirea indicatorilor sociali-economi. Aceste principii le-am luat ca bază pentru analiza noastră care a avut, între altele, în vedere surprinderea corelațiilor existente între dezvoltarea economico-socială la nivel zonal și dezvoltarea planificată la nivelul întregii noastre economii naționale.

3. Datorită politicii realiste, științifice, desfășurate de partidul nostru în întreaga perioadă de planificare socialistă, raportul dintre județele dezvoltate și slab dezvoltate s-a redus simțitor, în 1980, fiecare județ, fiind planificat să realizeze o producție industrială de cel puțin 10 miliarde de lei. Dacă în 1965, 27 județe realizau o producție globală industrială sub 4 miliarde lei și nici un județ (în afară de Municipiul București) nu depășea 15 miliarde, în 1978, 32 de unități administrativ-teritoriale au depășit 7 miliarde de lei, iar în 20 de județe s-au realizat între 15—55 miliarde de lei².

Prin măsurile elaborate de partidul și statul nostru, și, mai ales, prin *Programul directiv de dezvoltare economico-socială a României în profil teritorial în perioada 1981—1985*, elaborat la Congresul al XII-lea al P.C.R., s-a avut în vedere necesitatea unor profunde schimbări în viața județelor, orașelor și comunelor, astfel ca accelerarea progresului lor economic și social să creeze condițiile cele mai adecvate „pentru reducerea deosebirilor esențiale dintre oraș și sat, dintre activitatea din agricultură și industrie, dintre munca fizică și intelectuală, pentru omogenizarea crescândă a societății noastre”³.

Efectele acestor schimbări sînt elocvent oglindite de imaginea actuală a județului Ialomița, de structura, dinamica și nivelul dezvoltării sale social-economice. Ținut cu bogate și variate resurse materiale (pășuni, lemn, pește, apă), situat în sud-estul țării, pe valea inferioară a Ialomiței și pe cursul arcuit al Dunării și brațului Borcea, județul Ialomița cuprinde două treimi din mînoasa cîmpie a Bărăganului. Situat aproximativ la jumătatea distanței dintre Capitală și poarta maritimă a țării (Constanța), județul are intense relații economice cu acestea, fiind, totodată, și o zonă de tranzit între celelalte zone și litoralul Mării Negre. Avînd o suprafață de 6 211 km², județul Ialomița deține 2,6% din suprafața țării cu o populație de 374 842 de locuitori, reprezentînd 1,7 din potențialul demografic național.

Din punct de vedere administrativ, teritoriul județului cuprinde 153 de localități din care: două municipii (Călărași și Slobozia), două orașe (Fetești și Tândărei), o comună suburbană (Modelu) și 55 de comune cu 147 de sate. Majoritatea comunelor au o populație numeroasă, 16 din cele 55 avînd peste 5 000 de locuitori*, iar trei dintre acestea (Borcea, Dragalina și Grivița) între 8 000 și 10 500 de locuitori. În timp ce populația rurală este relativ concentrată, revenîndu-i, în medie, 4 574 de locuitori și 2,6 sate pentru fiecare comună, populația urbană deține o pondere de 35% din totalul populației județului, din acest punct de vedere, Ialomița situîndu-se pe locul 30 din cele 39 formațiuni administrative ale țării. Din totalul populației ocupate, 90,5% lucrează în sfera producției materiale din care: 29,3% în industrie și construcții, 5,6% în transporturi și telecomunicații, 6,8% în sectorul de circulație a mărfurilor, 3,2% în gospodăria comună și 47,7% în agricultură⁴.

În prezent, în cadrul amplelor schimbări economice de pe teritoriul întregii țări și în concordanță cu particularitățile și condițiile specifice zonei, la nivelul județului au avut loc profunde mutații de ordin economic, demografic, social, cultural etc. Salturile cantitative și calitative înregistrate se datoresc, în primul rînd, industrializării, fiind relevant de subliniat că, în Ialomița, valoarea producției globale industriale a crescut în ultimii 15 ani de aproape 10 ori, iar la sfîrșitul cincinalului 1976—1980 va depăși 10 miliarde lei. Privită în mod dinamic, industria ialomitănească s-a dezvoltat în ultimele 3 cincinale în ritmuri de 22,4%, 13,8% și respectiv 17,1%, ritmuri cu mult superioare mediei pe țară. Aceste ritmuri înalte au creat o bază tot mai puternică, volumul fondurilor fixe ajungînd la 23,2 miliarde de lei, ponderea producției industriale în totalul producției naționale ajungînd la circa 0,9% față de 0,6% în 1965. Pe harta județului au apărut noi unități economice din ramurile industriei chimice, materialelor de construcții, celulozei și hîrtiei, industriei ușoare și alimentare, iar mai recent și siderurgiei.

În ansamblul dezvoltării social-economice a țării, locul județului Ialomița poate fi evidențiat prin următorii indicatori (vezi tabelul 1).

* Anuarul statistic al R.S.R., 1979, p. 145.

² Programul directiv de dezvoltare economico-socială a României în profil teritorial în perioada 1981—1985, București, Edit. politică, 1979, p. 5.

³ Conform recensămîntului din ianuarie 1977, la nivel național, unei comune îi revine în medie 4 486 locuitori.

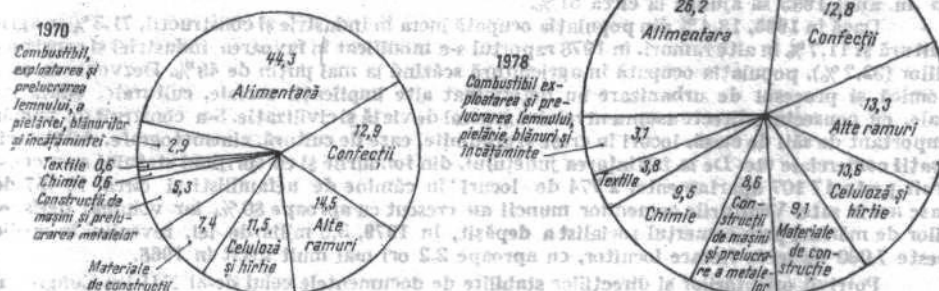
⁴ Datele se referă la anul 1978, 1 iulie — conform Anuarului statistic al județului Ialomița, 1979.

Tabelul 1

Indicatori	1978*	
	În procente față de total țară	Locul
Populația totală	1,7	31
Suprafața totală	2,6	16
Suprafața agricolă	3,6	5
Suprafața arabilă	5,2	3
Producția globală		
industrială	0,9	33
globală agricolă	4,1	4
Personal muncitor total	1,6	28
din care : în industrie	0,8	38
Volumul investițiilor (1976-1980)	2,2	20
Fonduri fixe existente în unitățile socialiste	1,7	25
din care : în industrie	1,0	32
Producția industrială pe locuitor	50	25
Pondere populației urbane	1,2	27
Vinzările de mărfuri cu amănuntul pentru comerțul socialist pe locuitor	1,5	30

* Datele au fost calculate după *Anuarul statistic al R.S.R.*, 1979 și documente ale Direcției județene de statistică Ialomița

Din punctul de vedere al structurii, repartiția industriei per ramuri se caracterizează prin ponderea industriei alimentare (26,2%) ce valorifică în mod superior bogatele resurse agricole din zonă (vezi diagrama).

Distribuția geografică a industriei evidențiază localizarea ei în proporție de 42,0% în municipiul Călărași, 25, 4% în Slobozia, 9,8% în Fetești, 3,6% în Tândărei, 19,2% reprezentând ponderea localităților Dragalina, Leblu și Căzănești împreună cu unele unități ale coopera-

lei meșteșugărești și de morărit din diferite localități rurale, în ceea ce privește ponderea producției globale industriale pe municipiu și orașe, în perioada 1965—1978, ea a fost următoarea:

Tabelul 2

	în %			
	1965	1970	1975	1978
Total din care:	100	100	100	100
municipiul Călărași	39,1	39,4	41,8	42,0
municipiul Slobozia	4,5	27,7	26,3	25,4
orașul Fetești	7,9	11,4	9,6	9,8
orașul Tândărei	0,3	0,7	2,1	3,6

Balanța efortului de investiții în favoarea industriei reiese și din obiectivele cincinalului 1976—1980 la încheierea căruia, în afara celor 23 unități industriale existente, se vor construi obiective de primă importanță nu numai pentru economia locală, ci și pentru cea națională, cum sînt: Combinatul siderurgic de la Călărași, Abatorul de la Slobozia, Fabrica de ulei, de în și soia de la Tândărei etc.

Concomitent cu industria, agricultura — ramură de bază în cadrul economiei județului — a cunoscut o continuă dezvoltare și modernizare. Astfel, la sfîrșitul anului 1978, în agricultura județului existau 27 întreprinderi agricole de stat, 99 cooperative agricole de producție, 15 asociații economice de stat și cooperatiste, o stațiune pentru cercetarea culturilor irigate și 24 stațiuni pentru mecanizarea agriculturii. Întreprinderile agricole de stat dețineau o pondere de 35,4% din suprafața arabilă a județului, revenindu-i, fiecareia în medie 7 158 ha teren agricol. Reunind un număr de 87 214 familii de țărani cooperatori, cooperativele agricole de producție dețineau, în medie, 3 240 ha teren agricol.

Prin eforturile materiale făcute pentru dotarea agriculturii cu mijloace tehnice de mare randament, prin sporirea cantităților de îngrășăminte aplicate și mărirea suprafețelor irigate, conjugate cu eforturile tuturor oamenilor muncii din acest sector, producția agricolă a crescut, înlămuindu-și locurile fruntașe la producția de cereale, porumb și floarea-soarelui. Creșterea eficienței economice și, totodată, creșterea productivității muncii au generat scăderea ponderii populației ocupate în acest sector, de la 71,3% în 1965, la 47,7% în 1978.

Ca o consecință logică, schimbările survenite în producția materială au atras o serie de modificări în structura socială, în modul de trai și gândire al oamenilor. Astfel, prin crearea, în ultimii 15 ani, a 37 974 de noi locuri de muncă, populația ocupată a crescut de la 71 205 persoane în 1965 la 162 000 în 1978, iar în industrie de la 6 500 la peste 28 000. La 1 000 locuitori gradul de ocupare al forței de muncă a sporit de la 214 în 1965, la 390 în 1978. În tot acest interval, ca efect al investițiilor alocate, implementarea unui număr important de unități economice și sociale în teritoriu a facilitat accentuarea procesului de urbanizare. Astfel, ponderea populației urbane a crescut de la 18,4% în 1965 la 35% în 1978 și circa 40% în 1980, urmînd ca în anul 1985 să ajungă la circa 51%.

Dacă în 1965, 18,4% din populația ocupată lucra în industrie și construcții, 71,3% în agricultură și 11,7% în alte ramuri, în 1978 raportul s-a modificat în favoarea industriei și construcțiilor (32,2%), populația ocupată în agricultură scăzînd la mai puțin de 48%. Dezvoltarea economică și procesul de urbanizare au determinat alte implicații sociale, culturale, educaționale, cu consecințe directe asupra nivelului general de viață și civilizație. S-a construit un număr important de săli de clasă, locuri în creșe și grădinițe, case de cultură, cinematografe, biblioteci, spații comerciale etc. De la înființarea județului, din fondurile și cu sprijinul statului s-au construit peste 17 107 apartamente, 2 774 de locuri în cămine de nefamiliști și circa 10 457 de case noi la sate. Veniturile oamenilor muncii au crescut cu aproape 80%, iar volumul desface-rilor de mărfuri prin comerțul socialist a depășit, în 1979, 3,5 miliarde lei, revenind în medie peste 7 000 de lei la fiecare locuitor, cu aproape 2,2 ori mai mult decît în 1968.

Potrivit orientărilor și direcțiilor stabilite de documentele celui de-al XII-lea Congres al partidului, procesul dezvoltării social-economice și urbanizării județului, ca de altfel al întregii țări, va continua într-un ritm susținut. Se va accentua procesul de industrializare, amplasarea noilor obiective va asigura dezvoltarea viitoarelor centre urbane ce vor deveni poli de atracție pentru localitățile rurale din zonă. La sfîrșitul viitorului cincinal vor exista 3 zone funcționale sau sisteme de localități, dispersate proporțional în teritoriu (o zonă de-a lungul Brațului Borcea,

a doua de o parte și de alta a râului Ialomița și a treia în partea de nord a județului), ce vor permite coordonarea proceselor, demografice, sociale, culturale, diminuând în acest fel efectul negativ al migrației și nașterii. (Conform rezultatelor recensământului din 1977, în perioada 1966-1977, Ialomița are un spor migratoriu negativ de peste 50 000 persoane, situându-se pe locul 4 ca volum migrator după județele Vaslui, Bistrița-Năsăud și Botoșani). În viitoarele cinci ani se vor intensifica procesele demoeconomice, conducând la apariția unei rețele urbane dense. Până în anul 1990-2000, în teritoriul județului vor funcționa 14 orașe din care 4 cu profil industrial, 9 agroindustriale și unul agroturistic. (Sint propuse a deveni localități urbane: Făcăeni, Amara, Grivița, Ciocănești - 1981-1985; Borcea, Cocora și Vlad Țepeș - 1986-1990). Toate acestea vor determina schimbări cantitative și calitative în structura socială, socio-profesională și instructiv-educativă, în stratificarea și mobilitatea socială, fenomene complexe ce vor influența procesul de omogenizare socială, de diminuare treptată a deosebirilor dintre sat și oraș, munca fizică și cea intelectuală, dintre concepția și modul de viață urban și rural.

În raport cu toate aceste schimbări, procesul de urbanizare și dezvoltare social-economică în județul Ialomița înregistrează noi valențe, studiul nostru limitându-se doar la schițarea citorva indicatori capabili a evidenția principalele jaloane ale unei politici sociale și economice de perspectivă. Deoarece mai multe studii și cercetări sociologice au fost întreprinse în mai multe zone ale țării (zona Brașov, Slatina-Olt, Vaslui și, mai recent, în zona Iași, Craiova, Cluj-Napoca, Timișoara etc.), considerăm necesar sprijinul Academiei „Ștefan Gheorghiu”, Academiei de Științe Sociale și Politice, Universității București și Centrului de cercetări sociologice, pentru colaborarea cu organele locale de partid și de stat din județul Ialomița, în vederea unor investigații multi și interdisciplinare a procesului de dezvoltare social-economică, pentru a cunoaște în mod științific realitățile și fenomenele, mutațiile de structură ce au avut și au loc în această parte a țării, mutații generate de procesele și transformările sociale ce jalonează opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism.